Kdo, jak a kdy objevil očkování?

Za objevitele očkování je považován skotský lékař Edward Jenner. Roku 1770, ve svých 21 letech, ještě před ukončením studií medicíny, zpozoroval, že dojičky krav, které prodělaly kravské neštovice, neonemocněly, když nastala epidemie pravých neštovic. Edward Jenner chtěl svou domněnku potvrdit. Proto na základě vlastních pozorování provedl několik pokusů. V roce 1789 podal svému synovi a dvěma dalším lidem virus kravských neštovic. Všichni tři nejprve lehce onemocněli. O rok později se všem pokusil podat původce pravých neštovic. Nikdo z nich pravými neštovicemi neonemocněl. Doktor Jenner chtěl své výsledky z pokusů, které prováděl několik let, zveřejnit, ovšem odborná Královská společnost mu doporučila, aby tak nečinil. Edward Jenner proto výsledky své práce publikoval na vlastní náklady až v roce 1798. Již za tři roky byli v Evropě očkováni proti pravým neštovicím statisíce lidí. V Čechách se začalo očkovat proti planým neštovicím v roce 1821 na základě vydání císařského dokumentu. Očkování bylo ukončeno v roce 1980 v souvislosti s vymýcením (eradikací) pravých neštovic na celém světě. Na obrázku (obr. 1) je uká-

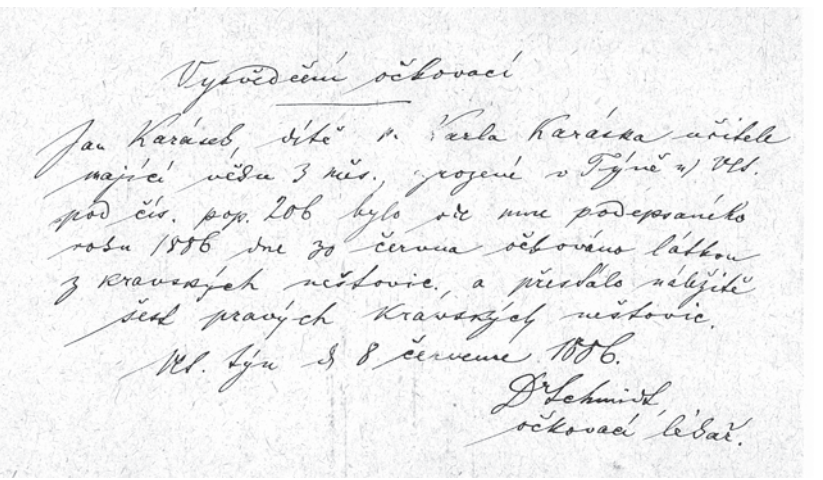
Vysvědčení očkovací

Jan Karásek, dítě k. Karla Karáska učitele
mající věku 3 měs., zrozené v Týně n/ Vlt.
pod čís. pop. 206 bylo ode mne podepsaného
roku 1886 dne 30 června očkováno látkou
z kravských neštovic, a přestálo náležitě
šest pravých kravských neštovic.
Vlt. týn d. 8 července 1886.
Dr Schmidt
očkovací lékař.

Obr. 1. Certifikát očkování proti pravým neštovicím z roku 1886 (certifikát je použit se svolením prim. MUDr. Víta Nádvorníka)

Tab. 1. Přehled očkovacích látek s uvedeným rokem, kdy bylo v Čechách jejich podávání zahájeno

Onemocnění	Rok	Poznámka
pravé neštovice	1821	císařský dokument, ukončeno v roce 1980
vzteklina	1918	profylaktické použití – ještě před pokousáním
tuberkulóza	1923	první použití vakcíny
	1953	povinné očkování, česká vakcína
záškrt	1947	zahájeno očkování dětí
tetanus	1952	očkovány děti v kolektivech
dávivý kašel	1958	všechny děti byly očkovány kombinovanou vakcínou proti záškrtu, tetanu a dávivému kašli (DTP vakcína)
dětská obrna	1960	očkovány všechny děti
spalničky	1969	očkovány všechny děti
zarděnky	1982	očkovány dívky ve 12 letech
	1986	očkovány všechny děti ve 2 letech
příušnice	1987	všechny děti očkovány vakcínou Mopavac
meningokoková meningitida	1995	mimořádné očkování, očkování na žádost
spalničky, zarděnky a příušnice	1996	všechny děti očkovány kombinovanou vakcínou Trivivac
virová žloutenka typu B	1982	očkování rizikových skupin
	2001	očkováni novorozenci a děti ve 12 letech
H. influenzae typu b	2001	součást tetravakcíny společně s DTP

zána kopie certifikátu očkování proti pravým neštovicím z roku 1886, který dostal každý čerstvě naočkovaný člověk.

Druhý člověk, který je s očkováním spojován, je Louis Pasteur. V roce 1881 zjistil, že se virus vztekliny množí v mozkové tkáni (replikuje se). Během svých pokusů se snažil dokázat, že je možné vzteklinu přenést od nemocných králíků na zdravá zvířata, a to tím, že se jim nakažená mozková tkáň vpraví do těla. Tento poznatek byl skutečně významný, ovšem důležitější bylo zjištění, že sušená mozková tkáň nakažených zvířat nebyla již po patnáctém dni sušení infekční. Tato skutečnost vedla k přípravě očkovací látky z míchy nakažených králíků. Vakcína se používala k očkování psů. Na tomto modelu očkovací látky zjistil Louis Pasteur celou řadu dalších zajímavých a důležitých skutečností.

První člověk byl proti vzteklině očkován v roce 1885. Louis Pasteur společně s profesorem Jacquesem-Josephem Grancherem očkovali devítiletého chlapce Josepha Meistera, kterého šedesát hodin předtím mnohokrát pokousal vzteklý pes. Použili očkovací látku, která byla připravena ze sušené míchy infikova-